

~ לשון שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כ אות ט ~

אם מותר לדבר בשעת חזרת הש"ץ כשנזדמן
שהש"ץ שתק קצת, ובשעה שאומרים פיוטים

תשובה:

האיסור לדבר בשעת חזרת הש"ץ הוא

אף כשנזדמן ששתק הש"ץ קצת, שצריך להתנהג כמו אם היה צריך לצאת ממה שהש"ץ מחזיר, שבשביל זה נתקן. ותקנה זו נשאר אף עתה, שכל אחד מתפלל בעצמו, כמפורש בסימן קכ"ד סעיף ג'. ואם לא היה יכול להתפלל בעצמו, והיה יוצא בזה ששומע מהש"ץ, היה אסור להפסיק בדיבור. אף בשעה שנזדמן שהש"ץ שתק ולא אמר כלום.

אף עתה אסור לו לדבר

אף בשעה שנזדמן ששותק הש"ץ.

ולהפסיק בשעה שאומרין הצבור פיוטין,

ואף בשעה שאומר הש"ץ הפיוטים שרק

הש"ץ עצמו אומרם, ובשעה שגמר הוא

והציבור ועדיין צריך הש"ץ לגמור הברכה,

אסור, ומפורש זה בסימן ס"ח ברמ"א,

והוא פשוט וברור.

~ עד כאן לשונו. ~

שאלה: האם יש איסור מצד ההלכה לדבר בבית הכנסת בעת

שהציבור כבר התחילו להתפלל, אף שהוא עדיין לא התחיל

להתפלל, ואם אכן יש איסור בזה מצד הדין, מהו המקור לאיסור זה?

והנה נחלקו מפרשי הזוה"ק בכוונת הזוה"ק בזה, דבאור החמה שם מביא בשם הג"ר אברהם גאלנטי זצ"ל שכוונת הזוה"ק אפילו שלא בשעת התפלה, וכן פי' בספר הקדמון יש שכר (דיני ביהכ"נ סעיף ז'), אמנם במקדש מלך שם פי' כוונת הזוה"ק על שעת התפלה

ומצינו תנא דמסייע לדבריו ה"ה הגה"ק הבעל התניא זי"ע, שפירש נמי כן כוונת הזוה"ק, כמו שדיבר בקדשו בתניא (איגרת הקודש סי' כד) וז"ל: אמרו בזהר הק' [המדבר בביהכ"נ] לית ליה חולקא באלקא דישראל רח"ל, על כן שליחותיהו דרז"ל קא עבידנא, לגזור גזירה שוה לכל נפש שלא לשוח שיחה בטלה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה, עד גמר קדיש בתרא, שחרית, ערבית, ומנחה, והעובר על זה בזדון ישב על הארץ ויבקש מג' אנשים שיתירו לו נידוי שלמעלה, ושב ורפא לו, ולא חל עליו שום נידוי למפרע כל עיקר, כי מתחלתו לא חל כי אם על המורדים והפושעים שאינם חוששים כלל לבקש כפרה מן השמים ומן הבריות על העון פלילי הזה, וגם דוקא כשמדברים בזדון בשאט נפש, ולא על השוכח או שנזרקו מפיו כמה תיבות בלא מתכוין שאין צריך התרה כלל ובוחן לבות וכליות אלקים צדיק עכ"ל.

והרי מפורש בלשונו שפירש כוונת הזוה"ק שמדבר בזדון ובשאט נפש בזמן שהציבור מתפלל מתחלת התפלה עד סופו, ומי שעשה כן צריך לבקש התרת נידוי, ושב ורפא לו.

וכ"כ נמי בשו"ע הרב (סי' קכ"ד סעיף י') שכתב על המדבר בעת התפלה בזה"ל, כל המשיח [מדבר שיחה] בבית הכנסת בשעה שהציבור עסוקין בשבחו של מקום, מראה בעצמו שאין לו חלק באלקי ישראל עכ"ל, והיא לשיטתו שכוונת הזוה"ק בזה היינו על שעת התפלה, וכדעת המקדש מלך הנזכר.

העולה לדינא: שמשעה שהתחילו להתפלל בבית הכנסת אסור לשוח שם מדינא דגמרא (מגילה כח.) שאין נוהגין בהן קלות ראש, וכפירוש הרמב"ם (פי"א ה"ו), וכפסק המחבר (סי' קנ"א ס"א) דהיינו שיחה בטילה, וכדמחמירין ע"ז כיום בעת התפלה.

וכן הזהיר ע"ז הזוה"ק (תרומה קלא:), וגם בדברי הזוה"ק מקילין כפירוש המקדש מלך ובעל התניא שקפידת הזוה"ק הוא על שעת התפלה.

יה"ר שנוכל להתחזק בזה, ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר.

הכו"ח בברכת כתיבה וחתימה טובה

ידידך נתן גוטליב

תשובה: במגילה (כח.) ת"ר, בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש, ואין אוכלין בהן, ואין שותין בהן.

והנה רש"י גורס שם "אין אוכלין בהן" וכו' [בלא וא"ו החיבור], ועפ"י מפרש שהכוונה שאין נוהגין קלות ראש היינו אכילה ושתיה. אבל גרסת הרמב"ם והרבה ראשונים: "ואין אוכלין...", ולגירסא זו מוכרחים לפרש דהרישא של הברייתא "אין נוהגין בהן קלות ראש" הוא איסור בפ"ע, ואין הכוונה על אכילה ושתיה.

ולכן פוסק הרמב"ם (בהלי תפלה פי"א ה"ו) וז"ל: **בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש; כגון: - שחוק והיתול, ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן, ואין שותין בהן עכ"ל, והיינו דקלות ראש הכוונה לשחוק והיתול, או שיחה בטילה. והמחבר בשו"ע (סי' קנ"א סעיף א') מעתיקו להלכה.**

נמצא לפי פסק המחבר, נוהג איסור שיחה בטילה בביהכ"נ "מדינא דגמרא", אפי' שלא בשעת התפלה."

אלא שלמעשה העולם מקילין באיסור שיחה שלא בשעת תפילה, וצריך לומר דכיון שקשה כיום לקיים דבר זה, בהכרח שסומכין על התנאי שנתבאר בתשו' דברי חיים (חו"מ ח"ב ל"ב) שמתיר לערוך חתונה בבית הכנסת בזמנינו, משום שמתנין בבנייתו שלא יחול בו קדושת ביהכ"נ לענין זה, וממילא גם השיחה מותרת.

אכן לענין שיחה "בשעת שהציבור מתפלל" לא שייך הקולא הזאת, דודאי שבשעת התפלה יש להמקום גדרי "בית הכנסת" מצד מהות תשמישו, וממילא האיסור בתקפו, [ועוד, שמבוי' שם בהתשו' בדברי חיים שמהות ה"תנאי" הוא שבנין הביהכ"נ "על דעת הצדיק", וכבר נודע לכל שכ"ק אדמור שליט"א מתנגד בתוקף שידברו בעת שהציבור מתפלל, וממילא נפל ההיתר בבירא].

חוץ מזה, יש לציין דברי הרוקח (הלי תשובה סי' כו) שמשמע מלשונו שעיקר קפידת חז"ל שם במגילה (כח.) **שלא לדבר בהן שיחה בטילה, היינו בשעה שחביריו מתפללים, דהיינו בשעת התפלה ע"ש.**

העולה מזה, עד שאתה שואלני איה המקור לאסור הדיבור בעת התפלה על פי הלכה, אדרבא, יש לשאול להיפך, מנין מקור ההיתר לדבר שלא בשעת התפלה?

עוד אציין לך בענין זה, דכבר ידוע לך דברי הזוה"ק שהחמיר מאוד בעונש המדבר בביהכ"נ, כמפורש שם (פי' תרומה קלא:), "מאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול [המדבר בביהכ"נ בדברים של חול], לית ליה חולקא באלקא דישראל [אין לו חלק באלקי ישראל]".